

Fylkesmannen i Vest-Agder

Miljøvernnavdelingen

Saksbehandler: Eivind Hellerslien

Deres ref.: NVE 200904979-24,
201000220-13, 201006287-12, 201207459-16,
200707357-25, 201002021-15, 201300109-19,
201301066-25, 201301067-20, 201306814-9
ksk/biwi, esha og toc

Vår dato: 04.07.2014

Tlf.: 38 17 62 11

Vår ref.: 2014/1765

Arkivkode: 561

Norges Vassdrags- og energidirektorat - Hovedkontor
Postboks 5091 Majorstuen
0301 OSLO

Flekkefjord og Kvinesdal - uttalelse til søknader om å bygge 10 småkraftverk

Fylkesmannen reiser innsigelser til Røydlandsbekken, Stakkeland, Hamrebakkan, Vatland og Lindeland kraftverk. Etter vår vurdering er ulempene for allmenne interesser ved realisering av disse prosjektene for store til at de bør gjennomføres. Anadrom laksefisk, ål, landskap og friluftsliv, samlet belastning og naturvernområder er sentrale fokusområder i innsigelsene.

For Selura, Flikka, Furstølåna, Sandvand og Gjemlestad kraftverk har vi konkrete merknader som NVE må ta hensyn til i den videre konsesjonsbehandlingen.

Vi viser til brev datert 28. mars 2014. Saken gjelder 10 søknader om tillatelse til å bygge småkraftverk i Flekkefjord og Kvinesdal kommuner. NVE har sendt sakene samlet ut på høring.

4 av prosjektene er i Flekkefjord kommune, mens de 6 andre er i Kvinesdal kommune. For detaljer knyttet til de enkelte prosjektene viser vi til konsesjonssøknadene.

Fylkesmannens fokusområder i disse prosjektene

Olje- og energidepartementet (OED) utarbeidet i 2007 *Retningslinjer for små vannkraftverk*. Målet med retningslinjene er å styrke grunnlaget for en helhetlig vurdering av konsesjonssøknader for små vannkraftverk og gjøre denne prosessen mer effektiv og forutsigbar for utbyggere, myndigheter og samfunnet for øvrig. I vår vurdering av sakene vil vi ha et spesielt fokus på følgende områder:

Anadrom laksefisk og storaure

Det er et stort konfliktpotensiale mellom småkraftutbygging og vassdrag med anadrom laksefisk. Av disse 10 småkraftsakene er anadrom laksefisk, og da især sjøaure, et sentralt tema i 4 av sakene. Viktige gyte- og oppvekstområder blir berørt ved flere av utbyggingene. Redusert vannføring medfører problemer for fisken med å vandre opp i de berørte vassdragsstrekningene. I OED sine retningslinjer for små vannkraftverk gis vassdrag med anadrom laksefisk og store fiskeinteresser *stor verdi*.

I ett av prosjektene (Selura kraftverk) finnes det en storaurestamme. Vassdrag med sikre storaurebestander gis også *stor verdi* i OED sine retningslinjer.

Ål

Ålen er ført opp i både norsk og internasjonal rødliste over truede arter. Ålen er kategorisert som kritisk truet, og vurdert som en art med ekstrem høy risiko for utdøing. Det er kjent at ålen har problemer med å passere kraftverkinntak på sin ferd mot sjøen. Dersom det ikke legges spesielt til rette for at ålen skal få passere blir den ofte kuttet i biter i kraftverksturbinene. I OEDs retningslinjer heter det at *"tiltak som kommer i konflikt med arter som er kritisk truet eller sterkt truet, eller naturtyper Norge har et internasjonalt ansvar for, eller vil vanskeliggjøre nasjonal oppfyllelse av internasjonale avtaler kan ikke påregne å få konsesjon."*

Ål er et tema i flere av prosjektene. Noen steder er det usikkert om det finnes ål, andre steder finnes det ål i begrenset utstrekning. At det finnes lite ål i vassdragene nå henger naturlig sammen med den generelle nedgangen i ålebestanden. Der hvor det er potensiale for at ålen kan vende tilbake ved en bestandsøkning må det gjennomføres tiltak som sikrer at kraftverk ikke tar livet av disse. Fylkesmannen oppfordrer NVE til å kreve bruk av *coandainntak* der dette praktisk lar seg gjennomføre, jf. naturmangfoldloven § 9 om føre-var-prinsippet og § 12 om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder. Etter det vi forstår er denne type inntak lite brukt her i landet. Vi er imidlertid kjent med at coandainntaket har åpenbare fordeler. Ål og annen fisk slippes levende forbi på sin ferd nedover.

Landskap og friluftsliv

I noen tilfeller vil små kraftverk kunne redusere bruksverdien av et område for friluftsliv, for eksempel ved at lokale bade- og fiskeplasser blir berørt. I følge OED sine retningslinjer er de fleste konfliktene ofte knyttet til vassdraget som landskapselement og opplevelsesressurs i friluftssammenheng. Retningslinjene sier at inngrep som medfører bortfall eller vesentlig reduksjon av viktige landskapselementer av nasjonal, regional eller lokal betydning bør unngås.

Som for våre andre fokusområder gjelder det også for landskapet at selv om konsekvensene av en enkeltutbygging er liten så kan de samlede negative konsekvensene bli store. I vassdrag som allerede er påvirket av utbygging må dette ligge til grunn ved konsesjonsbehandlingen.

Samlet belastning

Naturmangfoldloven § 10 om samlet belastning sier at en påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning økosystemet er eller vil bli utsatt for. Formålet med bestemmelsen er å hindre gradvis forvitring eller nedbygging av landskap, økosystemer, naturtyper og arter ved å se summen av tidligere, nåværende og framtidig påvirkning på dette naturmangfoldet i sammenheng. Som en konsekvens av denne bestemmelsen må man konkret vurdere hvilken effekt tidligere påvirkninger har hatt. I de foreliggende småkraftprosjektene legger vi spesielt vekt på samlet belastning i sakene som gjelder Kvinas hovedvassdrag samt Litleåna.

Naturvernområder

Et fåtall av sakene berører naturreservater. I følge OED sine retningslinjer vil det innenfor beskyttede (vernede) områder være behov for ekstra årvåkenhet i forbindelse med planlegging og oppfølging av enkeltsaker. Generelt vil verdiene som ligger til grunn for at området er beskyttet bli prioritert foran utbyggingsinteresser.

Vi finner også grunn til å kommentere at fossekallen forekommer i flere av disse vassdragene. Dette framgår av biologisk mangfold-rapportene samt egne observasjoner ved befaring av prosjektene. NVE-rapport 3-2011 Fossefall og småkraftverk gir råd om hvordan man kan tilrettelegge for at fossekallen skal kunne hekke etter at en hekkeplass har blitt utbygd med hensyn til småkraft. Etter vårt syn er det beklagelig at ikke NVE stiller slike vilkår når sammenhengen mellom hekke-lokaliteter for fossekallen og småkraftressurser, samt effektene av å unnlate avbøtende tiltak, er så godt dokumentert. Dersom det ikke blir gjort tiltak ved småkraftutbygging, blir det svært sjelden hekking. Rapporten viser til at man i kun 3 av 67 tilfeller har konstatert hekking etter en utbygging der det ikke er gjort noen form for avbøtende tiltak. Undersøkelser viser at hekkforsøk i kasser gir høyere hekkesuksess enn gjennomsnittet for naturlige reir. Størrelsen på ungekullene i forbindelse med kraftverk er også like stor, noe som tyder på at tilgangen på næring er like stor som i ikke-utbygde vassdrag. Utfordringen er derfor å gjøre avbøtende tiltak som tilrettelegger for at fossekallen skal kunne hekke etter en utbygging.

Vi har tidligere oppfordret NVE til å stille vilkår om tilrettelegging for fossekallen når det gis konsesjon. I nevnte rapport finnes det en rekke eksempler på tiltak som med letthet kan kreves (og seinere gjennomføres) når NVE gir konsesjon. Dette anser vi som et fornuftig effektiviseringsstiltak framfor kun å vise til at Fylkesmannen kan gi pålegg om tilrettelegging etter standard naturforvaltningsvilkår dersom det gis konsesjon.

Fylkesmannens vurdering av prosjektene

Etter Fylkesmannens vurdering er det positivt at NVE sender de 10 prosjektene på felles høring slik at de kan vurderes samlet, jf. naturmangfoldloven § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning.

Sammen med Sirdal kommune er Flekkefjord og Kvinesdal de kommunene vest i fylket hvor presset på vannkraftutbygging er størst. For Fylkesmannens del er det derfor viktig å se de omsøkte prosjektene i sammenheng med eksisterende kraftverk samt kraftverk som er gitt konsesjon, men som ikke er bygd enda. Utover dette blir de enkelte prosjektene vurdert med hensyn til påvirkning på naturmangfold, landskap, friluftsliv, samfunnssikkerhet, risiko og sårbarhet samt jord- og skogbruk herunder kulturlandskap. Fylkesmannen befarte prosjektene 2. og 15. mai.

Fylkesmannen **reiser innsigelse** etter vannressursloven § 24 til følgende kraftverk:

- **Røydlandsbekken**
- **Stakkeland**
- **Hamrebakkan**
- **Vatland**
- **Lindelund**

Røydlandsbekken kraftverk

Anadrom laksefisk

Ifølge biologisk mangfoldrapporten vil en kraftutbygging som omsøkt berøre en ca. 575 m lang anadrom bekkestrekning. Sammen med Slimestadbekken (i søknaden omtalt som Lindelandsbekken) er Røydlandsbekken/Helldalsbekken de to beste gytebekkene for sjøaure i Kvinesdal kommune. Bekken har regional verdi som gyte- og oppvekstområde for sjøaure.

En kraftutbygging som omsøkt vil medføre en omfattende reduksjon i egnede gyte- og oppvekstområder for sjøauren. Etablering av terskler som foreslått i søknaden vil etter vår oppfatning forverre forholdene ytterligere som følge av redusert vannhastighet med påfølgende økt sedimentering.

Søknaden skisserer at flytting av kraftstasjonen til kote 25 (ved vandringshinderet) kan være en løsning for å unngå å fjerne vann fra anadrom strekning. Dersom vi skal akseptere en slik løsning må alle forhåndsregler tas for å unngå at Helldalsbekken som velfungerende sjøaurebekk blir skadelidende av en kraftutbygging. Ved en utbygging må kraftverket utstyres med en *omløpsventil* for å hindre rask reduksjon i vannføring nedstrøms kraftverket dersom aggregatet stopper. Det må ikke tillates at vannføringen like nedstrøms kraftstasjonen avviker fra den naturlige.

Vi er usikre på om problemet med *gassovermetning* kan oppstå i et anlegg som dette. Derfor oppfordrer vi NVE som har kompetanse på temaet til å vurdere faren for dette, og eventuelt å pålegge nødvendige tiltak for å motvirke dette.

Stakkeland kraftverk

Landskap og samlet belastning

Stakkeland kraftverk planlegges i elva Kvina. Kvinavassdraget er i dag sterkt berørt av kraftutbygging. Ca. 55 % av vassdraget er overført til Sira. I vassdraget finner vi magasinene Roskreppfjorden, Øyarvatn, Nesjen og Homstølvatn. I hovedvassdraget (utenom sidebekker) finner vi kraftstasjonene Roskrepp, Kvinen, Solhom og Trælandsfoss. Konsesjonen for overføring av deler av Kvinavassdraget ble gitt i 1963. Sira-Kvina kraftselskap (SKK) har sendt inn melding om planer om å overføre Knabeåna og Sollisåna til Homstølvatn og Sira. Knabeåna og Sollisåna har nedbørfelt på henholdsvis 30,32 og 22,62 km². SKK har også søkt om utbygging av Rafoss kraftverk i Kvina.

Med utgangspunkt i eksisterende og planlagte kraftutbygginger bør man være restriktiv med hva som tillates av videre inngrep i Kvina, jf. naturmangfoldloven § 10 om samlet belastning. Den berørte strekningen ved utbygging av Stakkeland kraftverk består av stryk i et forholdsvis smalt parti av elva. Slik vi ser det utgjør elva her et karakteristisk landskapselement som er lett synlig fra fylkesvei 42. Etter vår vurdering bør man søke å ivareta strekninger som dette i et gjennomregulert vassdrag som Kvina.

Hamrebakkan kraftverk

Anadrom laksefisk

Hamrebakkan kraftverk berører mellom 300 og 400 meter anadrom sone i Litleåna mellom planlagt kraftstasjon og vandringshinderet Håfossen. Ecofact har i et eget notat gjennomført en vurdering av områdets verdi for anadrom laksefisk på vegne av utbygger. Fra notatet er følgende beskrivelser sentrale:

«Ingen store felt med velegnet gytegrus berøres på strekningen som vil få redusert vannføring, men flere småfelt som i dag delvis er tørkeutsatte vil få ytterligere redusert vannføring.»

«De «beste» feltene i dag vil fortsatt ha vanndekke ved en vannføring på 500 l/s, men store deler vil ligge tørre over lange perioder.»

«Kraftig strøm og mye erosjon påvirker ungfiskens oppvekstvilkår i øvre deler av influensområdet, mens partiet rundt planlagt kraftstasjon og opp til gjelet må regnes som et velegnet oppvekstområde for ungfisk, der det også finnes noe gyteareal. Kantsonene har delvis skog av svartor, som er kjent for å bidra vesentlig når det gjelder mattilgangen for fisk i elver.»

«Tilgjengelig areal som vil ha egnede gyte- og oppvekstforhold vil reduseres, og fødetilgangen vil trolig også reduseres i forhold til dagens situasjon. Vannkanten vil i store deler av året bli i større avstand fra naturlige kantskoger, og mindre nedfall fra svartortrær og annen vegetasjon må påregnes.»

«Redusert produksjon av anadrom fisk vil måtte påregnes på en strekning på ca. 280 m, mens de øverste 100 meterne opp til Håfossen trolig ikke vil ha så store endringer.»

Det er også kjent at området like nedstrøms Håfossen er et viktig oppholdsområde for laks og sjøaure når det er lav vannføring i Litleåna.

Ål

I følge NINA-rapport 1/2010 *Ål og konsekvenser av vannkraftutbygging – en kunnskapsoppsummering*, er det gjort åleundersøkelser i både Litleåna og Kvina i perioden 1995-2005. Av rapporten framgår det at det var høy tetthet av ål (ca. 110 individer ble notert til sammen i perioden) på strekningen mellom Håfossen og samløpet med Kvina, som berørt strekning er en del av. Det er altså dokumentert at berørt elvestrekning er leveområde for ål. Hvordan redusert vannføring vil påvirke ålens bruk av området er imidlertid ikke utredet. Etter vår vurdering vil fraføring av vann fra denne elvestrekningen komme i konflikt med OED sine retningslinjer som sier at tiltak ikke kan påregne å få konsesjon dersom de kommer i konflikt med arter som er kritisk eller sterkt truet.

Friluftsliv og landskap

Området som blir berørt av dette prosjektet ligger like ved Kvinesdal kommunes sentrum Liknes samt nært stevneområdet Sarons Dal. Elvestrekningen framstår som spektakulær og har utvilsomt åpenbare frilufts- og landskapskvaliteter. På befaringen så vi tydelige tegn på at området langs elva blir brukt (stier og bål plasser). I regional plan for idrett og friluftsliv (RIFF) er området markert som *svært viktig*. Bakgrunnen for dette er områdets verdi som

fiskestrekning etter laks og sjøaure. En utbygging som omsøkt vil føre til at gode fiskeplasser i elva mister sin verdi.

Samlet belastning

Inntaket til Hamrebakkan kraftverk ligger bare 5-600 meter nedstrøms utløpet fra det planlagte Dvergfossen kraftverk som fikk konsesjon ved kongelig resolusjon 8. mars 2013. I foreliggende småkraftpakke Flekkefjord og Kvinesdal er det søkt om 3 kraftverk i Litleåna; Vatland, Gjemlestad og Hamrebakkan. Etter vår vurdering vil en realisering av disse 3 kraftverkene, i tillegg til Dvergfossen kraftverk som har fått konsesjon samt Mygland, Røylandsfoss, Leidesfossen og Eftestøl kraftverk som er utbygd, langt overstige det vi mener er akseptabel belastning på Litleåna.

Vatland kraftverk

Ål

I følge NINA-rapport 1/2010 (nevnt over) ble det i perioden 1995-2005 påvist to ål til sammen på den nederste stasjonen ved elfiske mellom Mygland og Håfossen. Slik bestandsstatusen for ål har utviklet seg de siste årene så forventer vi ikke at ålen blir hyppig forekommende i dette området før den negative trenden snur. Ifølge biologisk mangfoldrapporten til Gjemlestad kraftverk har det kommet fram lokale opplysninger om at det tidligere ble fisket med ruse etter ål i Galdalsvannet som ligger oppstrøms Vatland samt i diverse sidebekker i området. Etter vår oppfatning er det viktig å la elvestrekninger forbli uberørte for å kunne huse ål ved en positiv bestandsutvikling i framtida.

Friluftsliv og landskap

For å realisere prosjektet må det bygges 3 terskler på tvers av Litleåna, den lengste på 30 meter og de to andre på 15 meter. Det planlegges kun slipp av minstevannføring fra den største terskelen (i elvas hovedløp). Elveleiet øst for øya hvor kraftstasjonen planlegges blir tørrlagt i en lengde på om lag 350 meter. Det finnes en badeplass med ei lita sandstrand like ved utløpet fra det aktuelle kraftstasjonsområdet. Selv om det skulle bli etablert en terskel for å holde på vannet i kulpen mener vi at en kraftstasjon og badeplass på samme sted er vanskelig å forene.

Litleåna er på dette stedet eksponert mot fylkesvei 801. Etablering av terskler og sterkt redusert vannføring i hovedløpet, tørrlegging av sideløpet, åpen overføringskanal på langs av øya samt kraftstasjon med nødvendige kraftledninger vil etter vårt syn utgjøre omfattende inngrep i landskapet.

Samlet belastning

Som nevnt over er det nå søkt om 3 kraftverk i Litleåna; Vatland, Gjemlestad og Hamrebakkan. Vatland kraftverk vil gi en midlere årsproduksjon på 3,1 GWh. Sett i lys av de store inngrepene (og dagens belastning på Litleåna, jf. avsnittet under Hamrebakkan) mener vi at en så marginal kraftproduksjon på dette stedet ikke kan forsvares.

Lindeland kraftverk

Anadrom laksefisk

Sammen med Røydlandsbekken/Helldalsbekken er Slimestadbekken (i søknaden omtalt som Lindlandsbekken) de to beste gytebekkene for sjøaure i Kvinesdal kommune. Der utløpet fra kraftverket er planlagt finnes et av de beste gyte- og oppvekstområdene for sjøaure og laks i bekken. I biologisk mangfoldrapporten heter det at «Den nedre delen av Lindlandsbekken blir benyttet som gytehabitat for laks og kanskje også sjørret». Dette er ikke riktig. Bekken produserer i hovedsak sjøaure, men også laks. Årlige gytetellinger utført av lokalpersoner og medlemmer av Kvinesdal JFF bekrefter at bekken totalt sett produserer godt med fisk.

Naturvernområder

Det planlagte kraftverket på Lindeland berører Knebeknuten naturreservat. Deler av den planlagte traseen for vannveien er planlagt lagt under reservatet, og i tillegg vil det bli kraftig redusert vannføring i bekken som går vest i reservatet. Knebeknuten naturreservat ble vernet i 1978 og formålet med fredningen er å bevare et variert edellauvskogbestand med botanisk og plantegeografisk interesse. I reservatet er vegetasjonen, herunder også døde busker og trær, fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse, jf. kap. IV punkt 1 i verneforskriften. Videre er alle inngrep som endrer eller innvirker på de naturlige vekstvilkår forbudt. Herunder er nevnt drenering, uttak eller utfylling av masse, framføring av jordkabler eller kloakkledninger m.v.

Det er uavklart hvorvidt boring av tunell likevel vil påvirke de naturlige vekstvilkår i reservatet. Redusert vannføring i elva vil påvirke de naturlige vekstvilkår lokalt. Omfanget og effekten av påvirkningen for sjeldne, sårbare eller truede naturtyper eller arter er imidlertid uavklart.

Naturreservater er den strengeste vernekategorien vi har i Norge. Etablering av kraftverk med negativ påvirkning på et naturreservat vil gi presedensvirkninger for andre lignende områder. Hensynet til naturverdier skal tillegges ekstra vekt i vurderingen av om konsesjon kan gis, jf. § 49 i naturmangfoldloven.

Vi er kritiske til tidspunktet for konsulentens feltregistreringer. Etter vår vurdering bør ikke slike registreringer utføres i slutten av november (21.11.2011). Når slike tiltak planlegges i og ved et naturreservat burde det være en selvfølge at tidspunkt for befaring ble lagt i plantenes vekstsesong. Vi ser ikke at det er beskrevet hvordan tidspunktet for feltregistreringene kan påvirke registreringene, jf. krav i veileder nr. 3/2009 (Kartlegging og dokumentasjon av biologisk mangfold ved bygging av småkraftverk (1-10 MW) – revidert utgave). Av veilederen framgår det også at kartlegging av naturtyper skal foregå i vekstsesongen når vegetasjon og interessante arter lar seg identifisere i felt. Moser og lav skal kartlegges i barmarksesongen.

Fylkesmannen har **konkrete merknader** til følgende kraftverk:

- Selura
- Flikka
- Furstølåna
- Sandvand
- Gjemlestad

Selura kraftverk

Fylkesmannen registrerer at det er stort lokalt engasjement knyttet til denne saken, ikke minst hva angår rettigheter og nivå på LRV og HRV. Vi har ingen grunnlag for å si hvilket reguleringsintervall som er optimalt for de hensyn vi skal ivareta. Derfor må NVE gjøre grundige vurderinger av hvordan et eventuelt reguleringsregime kan utformes for å unngå negativ påvirkning på de viktige allmenne og private interessene som er knyttet til innsjøen. Vi viser i denne sammenheng til vårt brev av 3.8.2005 der vi anbefalte NVE å kreve konsesjon for bygging av nytt Selura kraftverk. Hvis NVE gir konsesjon til omsøkte kraftverk vil vi her peke på noen sentrale tema som må tas tilstrekkelig hensyn til.

Storaure

Biologisk sett er innsjøen veldig spesiell da den huser fylkets eneste kjente stamme av storaure – lokalt benevnt som «lugg». Storaurestammene er av Miljødirektoratet gitt særskilt fokus med hensyn til bevaring. Det er avgjørende at en framtidig regulering ikke medfører negative konsekvenser for storaurens gyting på grunnene i innsjøen, herunder både tørrlegging og frysing av rogn.

Ål

Det framgår av søknaden at ålens vandringer kan bli påvirket av nytt inntak. Uten tilpasninger vil utvandrende ål kunne havne i turbinen. Ved en utbygging må det sikres at ålen ikke under noen omstendigheter slippes inn i turbinen. NVE må vurdere om etablering av coandainntak lar seg gjøre i et inntaksområde hvor det allerede er store konstruksjoner. Dersom coandainntak ikke er aktuelt må varegrinda designes for å hindre at ålen passerer. Lysåpningene i varegrinda må være på maks. 1,5 cm og vannets hastighet mot varegrinda må være mindre enn 50 cm/s.

Friluftsliv

Selura er naturmessig spesiell og er svært viktig for utøvelse av lokalt friluftsliv. Innsjøen er sentral i forbindelse med stor reiselivsbedrift (Egenes camping) og omfatter samlet sett store allmenne interesser. Med naturmessig spesiell menes i denne sammenheng at den er lavereliggende (31 moh.) og så nær kysten at omgivelsene har innslag av varmekjær vegetasjon, omfatter landskapsmessig verdifull natur med bl.a. dramatiske fjellvegger (Reppen og fjellvegg øst for Bjørga), og langs betydelige deler av innsjøbredden ikke er skadet av veibygging eller andre tekniske inngrep. Sammen med en beliggenhet i umiddelbar tilknytning til Flekkefjord og hovedvei (E39) bidrar dette til at innsjøen har enkel atkomst og stor verdi for friluftsliv.

I følge søknaden er det ikke noe krav om minstevannføring ved dagens regulering. Vi ser at det foreslås slipp av minstevannføring i sommerhalvåret som er mindre enn alminnelig lavvannføring. I vinterhalvåret kan vi ikke se at det foreslås minstevannføring i det hele tatt. Dersom dette er tilfelle er dette en gammeldags og lite skånsom måte å planlegge vannkraftutbygging på. Vi viser til vannressursloven § 10 om vannuttak og minstevannføring og finner ingen gode grunner til at det på noen tid av året skal slippes minstevannføring som er lavere enn alminnelig lavvannføring. Ved en konsesjon må det stilles krav om at minstevannføringen hele året minimum skal være lik nivået for alminnelig lavvannføring.

Flikka kraftverk

Anadrom laksefisk

Kraftstasjonen planlegges ved vandringshinderet for anadrom laksefisk. Det ble det utført bonitering og produksjonsberegninger i 2010 (Ambio-rapport 10207). Flikkabekken er en produktiv sjøaurebekk med gytende sjøaure i med størrelse opp til 5 kg. Bekken har potensielle gyteområder godt spredd ut over hele hovedbekken med sidebekker.

Alle forhåndsregler må tas for å unngå at Flikkabekken som velfungerende sjøaurebekk blir skadelidende av en kraftutbygging. Ved en utbygging må kraftverket utstyres med en *omløpsventil* for å hindre rask reduksjon i vannføring nedstrøms kraftverket dersom aggregatet stopper. Det må ikke tillates at vannføringen like nedstrøms kraftstasjonen avviker fra den naturlige.

Vi er usikre på om problemet med *gassovermetning* kan oppstå i et anlegg som dette. Derfor oppfordrer vi NVE som har kompetanse på temaet til å vurdere faren for dette, og eventuelt å pålegge nødvendige tiltak for å motvirke dette.

Ål

Det er usikkert hvor langt oppover i Flikkabekken ålen forekommer. Inntaksområdet her er sannsynligvis velegnet for bruk av coandainntak. Selv om ålens bruk av bekken ikke er kjent oppfordrer vi med utgangspunkt i naturmangfoldloven § 9 om føre-var-prinsippet NVE til å vurdere å kreve bruk av et slikt inntak ved utbygging av Flikka kraftverk.

Furstølåna kraftverk

Vi ser at utbygger av Furstølåna kraftverk planlegger slipp av minstevannføring i lik 5-persentil for henholdsvis sommer- og vinterhalvåret. For sommerhalvåret er denne på 17 l/s mot 20 l/s som tilsvare alminnelig lavvannføring. Vi viser i denne sammenheng til vannressursloven § 10 om vannuttak og minstevannføring. Vi ser ingen gode grunner til at det på noen tid av året skal slippes minstevannføring som er lavere enn alminnelig lavvannføring. Ved en konsesjon må det stilles krav om at minstevannføringen minimum skal være lik nivået for alminnelig lavvannføring.

Sandvand kraftverk

Landskap

Av søknaden framgår det at rørgatetraseen etter utbyggingen vil bli brukt som trase for ATV/snøscooter. Traseen er eksponert mot både fylkesvei 42 og fylkesvei 466. Etter Fylkesmannens syn vil en nedgravd rørgate bli svært synlig i landskapet, også etter at vegetasjon har etablert seg igjen. Det må derfor legges vekt på å begrense bredden på rørgatetraseen. Ut fra landskapshensyn fraråder vi at det legges til rette for kjøring med ATV og snøscooter her.

I følge biologisk mangfoldrapporten anbefales det en noe høyere minstevannføring i sommerhalvåret enn det søknaden legger opp til, det vil si 70 l/s i stedet for 59 l/s som tilsvare alminnelig lavvannføring. Formålet med en noe høyere minstevannføring om

sommeren er å opprettholde levelige betingelser for blant annet fisk og fossefall. Fylkesmannen slutter seg til denne anbefalingen.

Måsteinsvannet planlegges regulert med 1 m reguleringshøyde. I nordenden av vannet er det registrert et svært viktig yngleområde for andefugl (verdi A). Vannstanden i Måsteinsvannet må holdes konstant i hekkeperioden for andefugl (april-juni). Dette for å hindre at reirene til andefugl som hekker nær vannet blir oversvømt.

Gjemlestad kraftverk

Ål

I følge NINA-rapport 1/2010 (nevnt tidligere) ble det i perioden 1995-2005 påvist to ål til sammen på den nederste stasjonen ved elfiske mellom Mygland og Håfossen. Slik bestandsstatusen for ål har utviklet seg de siste årene så forventer vi ikke at ålen blir hyppig forekommende i dette området før den negative trenden snur. I følge biologisk mangfoldrapporten ble det ved elektrofiske dokumentert ål ovenfor Håfossen ved undersøkelser knyttet til Dvergfossen kraftverk. I følge rapporten har det fra lokalt hold blitt fortalt at glassål er observert på berget ovenfor jernbanebroa på berørt strekning. Det er svært viktig at det tas tilstrekkelig hensyn til at ålen kan komme tilbake igjen. Med bakgrunn i dette oppfordrer vi også her NVE til å vurdere å kreve bruk av coandainntak. Ellers støtter vi etablering av fisketrapp for å sikre andre fiskers vandring oppover elva.

Friluftsliv

Vi vurderer ikke prosjektet som konfliktfylt med hensyn til regionale friluftslivsinteresser. Redusert vannføring vil imidlertid kunne være negativt for en badekulp like nedstrøms jernbanebroa. I en eventuell konsesjon må det kreves tilpasninger (som for eksempel terskelbygging) som gjør at bademulighetene i kulpen ikke forringes. Rørgatetraseen må være så smal som mulig og dagens kjerrevei sin funksjon som atkomstvei til badekulpen må opprettholdes.

Samlet belastning

Av de 3 omsøkte prosjektene i Litleåna finner Fylkesmannen bare å kunne akseptere utbygging av Gjemlestad kraftverk i tillegg til de allerede eksisterende kraftverk i Litleåna (jf. avsnittet under Hamrebakkan).

Ut over dette har vi ingen vesentlige merknader til Selura, Flikka, Furstølåna, Sandvand og Gjemlestad kraftverk.

Med hilsen

Ørnulf Haraldstad (e.f.)
miljøverndirektør

Eivind Hellerslien
senioringeniør

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ingen underskrift.

Kopi sendt på e-post til:

Flekkefjord kommune, Vest-Agder JFF, Naturvernforbundet i Vest-Agder v/ Torbjørn Fredriksen, Kvina Elveeierlag, Miljødirektoratet, Vest-Agder fylkeskommune, Kvinesdal JFF v/ Randulf Øysæd, Flekkefjord og omegn JFF, Selura Fiske og Grunneierlag, Kvinesdal kommune, DNT Sør